

A CAS/ONLINE az 1985/86-os tanév óta a hallgatók oktatására és a keresés gyakorlására speciális "tanulófajlt" bocsát rendelkezésre, óránként 85 DEM-ért.

Bajor vektorszámítógép

A Bajor Kulturális Minisztérium (Bayerisches Kultusministerium) tervei szerint 1987-ben Mün-

chenben a bajor egyetemek részére vektorparalel-számítógépet helyeznek üzembe.

/KNAUER, B.: ROBUR 1986 — Neue Rechner in der Universität. = Regensburger Universitätszeitung, 11. köt. 2. sz. 1986. p. 1–7./

(Lécesné Mesterházi-Nagy Márta)

Szabálytalan párhuzamos életrajz

"Nem fogadhatjuk el azt a megállapítást, hogy a magyar szakemberek hasznos mondanivalója az emberiség számára csupán olyan arányú lehet, mint lélekszamarányunk a Föld összlakosságában. Elhatároztuk, hogy megkeressük és összegyűjtjük mindazt a hazai szellemi eredményt, amely ellensúlyozni képes azokat az értékeket, melyeket információs munkánkhoz a világ fejlett országaitól szerzünk be" — mondotta ÁGOSTON MIHÁLY főigazgató az OMIKK centenáriuma. Ennek a kutatómunkának a keretében tartozik annak feltárása, hogy mi a magyarok szerepe a világ természettudományos és műszaki haladásában. Az OMIKK tudomány- és technikatörténeti műhelye már több ízben jelentkezett (Gábor Dénes-émlékülés — TMT, 33. köt. 4. sz. 1986. p. 188–193.; Magyarok a természettudomány és technika történetében című könyv; Bolyai–Neumann-émlékszoba megnyitása az 1986-os mérnökitalalkozó alkalmából). Ez a sor folytatódott a nemzetközi Neumann-megemlékezés-sorozattal, melynek egyik kezdeményezője és a megnyitó színhelye az OMIKK volt. Ennek újabb állomása a Neumann Jánosról megjelentetett kiadvány.

Neumann János és a "magyar titok" a dokumentumok tükrében

(Válogatta, összeállította, a bevezetést írta: Nagy Ferenc) OMIKK, Budapest, 1987. 247 p.

Nem életrajzot, életrajzokat tart kezében az olvasó a Neumann János halálának 30. évfordulója kapcsán kötötté rendezett dokumentumgyűjteményben, mégis elmondható: egy lángelme és egy becsületes tudós professzor levelezésének közreadása mindkettejük életrajzához fontos, nélkülözhetetlen adalékokkal szolgál. *Neumann János* — Fejér Lipót szavaival: "hazánk legnagyobb Jancsija" — és *Ortvay Rudolf* 1928 és 1941 között keletkezett levelezése ugyanis túlmutat két közel azonos érdeklődésű tudós gondolatáramán: az e kötetben közölt 60 levél a XX. század igen nehéz időszakának szellemi életére is fényt derít. Arra ugyanis, hogy két, különböző államban, különböző anyagi-szellemi feltételek, más és más egzisztenciális körülmények, társadalmi viszonyok között dolgozó, a közelgő, majd bekövetkező világháború borzalmaival felfogó és tapasztaló tudós egyaránt reagálva az őket — különbözőképpen — fenyegető veszélyekre hogyan fogalmazza meg emberi-tudósi hitvallását, hogyan látja a romba dőléssel fenyegető kultúra jelenét és jövőjét, milyen filozófiai és — ezzel egyre szorosabb összefüggést mutató — matematikai-fizikai problémákkal foglalkozik.

A levelezés során kialakult Neumann-képet értékes egyéb adatok is kiegészítik. A Neumann-irodalomban eddig nagyrészt hiányoztak gyermekkorának és ifjúságának éveiről, az emberi életnek erről a meghatározó szakaszáról a hiteles adatok. Számos, először e kötetben közölt dokumentum tükrében elevenedik meg a gyermekkor, a családi környezet, a fasori evangélikus főgimnázium légköre, a két egyetemen párhuzamosan folytatott tanulás, a pályakezdés, egy kivételes lehetőségeket kapott kivételes tehetség kibontakozása. Ortvy esetében pedig a magyar tudományos élet, ezen belül az egyetemi oktatómunka számos buktatójának bemutatásával válik gazdagabbá a kép.

Kerek biográfiává nem vált, nem válhatott e munka. A kötetet összeállító Nagy Ferenc előrebozsította, hogy ez válogatás az évek során felkutatót, összegyűjtött nagy tömegű anyagból, melyet egy átfogóbb mű követ. De már ez az előzetes válogatás is olyan értékes, izgalmas, olvasmányos anyagot nyújt a tudománytörténet iránt érdeklődőknek, hogy reméljük: kellő nyilvánosságot kap, és mielőbb kézbe vehetjük a folytatást.

Bár a kötet bevezetésében Nagy Ferenc hivatkozik arra a három főbb témakörre, amely köré felépítette az összeállítást, nem árt ismételtelen kiemelni ezeket. Az első rész, amelyet sok fénykép, iratmásolat illusztrál, a gyermek, a diák, az egyetemi hallgató "Jancsit" mutatja be. A második rész, amely tudománytörténeti vonatkozásban revelációként hat, adja közre a Neumann–Ortvy levelezés 60 darabját. Ezek ismeretében tudjuk igazán sajnálni, hogy nem maradt ránk a teljes levéltananyag. Bár egy-egy válaszevléből következtetni lehet az elveszett levelek tartalmára, mégis fájdalmas a veszteség. Mind a megmaradt levelek emberi-politikai tartalma, mind pedig – elsősorban – az azokban újból és újból felszínre jutó tudományos "párbeszéd" olyan dokumentumot jelent, amely páratlannak tekinthető hazai tudományos irodalmunkban. (Felvetődik a gondolat: nem számíthatna-e e levelezés jelentős külföldi sikerre is, ha a leveleket – angol nyelven – külön kötetben adná közre az OMIKK?) A kötet

harmadik része az Ortvy-portrét kerekíti teljesebbé, valamint a hazai tudományos élet, ezen belül az egyetemi-akadémiai belső csatározások korszakát eleveníti fel néhány, a tárgyalt időszakra oly jellemző dokumentum segítségével.

Nem lehet a recenzens feladata, hogy a nagy hozzáértéssel és tárgyismerettel összeállított, jól szerkesztett, a kísérő szövegek tekintetében világos kiadvány szigorúan szakmai, tehát filozófiai-matematikai-fizikai, sőt bizonyos vonatkozásokban orvosi-biológiai értékeit elemezze. Még kevésbé, hogy értékelje vagy értelmezze azokat. Csak remélni tudja, hogy a jövőben nála hivatottabb szakemberek megteszik ezt. Mert az a tudománytörténeti érdeklődésű olvasó előtt is bizonyossá válhat e levelezésből, hogy mindazok a problémák, amelyek a század egyik legnagyobb matematikai lángelméjét foglalkoztatták, és alapvető matematikai elvektől a nagy biológiai rendszerelméletig vezették, egy kiváló magyar tudós-baráttal folytatott levélváltás során izmosodtak meg. Ebből a szempontból válik a *Neumann János és a "magyar titok"* rendkívül izgalmas olvasmánnyá mindenki számára, még ha nem is rendelkezik magasabb matematikai ismeretekkel. A remélt szélesebb olvasóközönség szempontjából ezért hiányoljuk, hogy a kötetet nem kísérik jegyzetek, legalább a levelezés során gyakran felbukkanó kül- és belföldi tudósok*, az idézett művek, a megemlített intézmények vonatkozásában. Egy – minden bizonnyal szükségessé váló – második kiadásban, illetve a dokumentumok közzétételének ígért folytatásában erre gondolnia kell a kötetet egyébként példásan összeállító, gondozó Nagy Ferencnek.

Végh Ferenc
(BME Központi Könyvtára)

* Az utánnymás már tartalmaz névmutatót is.

Az online szolgáltatások tervei és kilátásai – a Pergamon InfoLine-től nézve

Napjainkban az információs forradalom korát éljük, az információ előállításának, kezelésének és terjesztésének forradalmát. Nem várt mértékben megnőtt és egyre növekszik az online elérhető adatbázisok és az online szolgáltatóközpontok száma.

Gyakorlatilag kétféle online szolgáltatóközpontról beszélhetünk: a *szupermarket* és a *butik* típusú-ról. A szupermarket típusú szolgáltatók, mint amilyen a jól ismert Dialog, az SDC, az európai ESA-IRS, az összes lehetséges szakterületet igyekeznek